

ONTWERPBESLUIT VAN GEDEPUTEERDE STATEN VAN NOORD-HOLLAND

Betreft : WnbG **ontwerp**besluit weigering vergunning artikel 2.7, tweede lid
Zaaknummer : OMG-008728/DMS423983
Aanvrager : Wind Ontwikkeling Amsterdam Noord B.V.
Locatie : Oostzijde Noorder IJplas omgeving A10/A8, in gemeente Amsterdam

A. Besluit

1. Onderwerp aanvraag
2. Ontwerpbesluit
3. Procedure
4. Indienen zienswijze
5. Wijziging t.o.v. ontwerpbesluit

VERZONDEN 09 JULI 2024**B. Overwegingen en toetsingen**

1. Wet natuurbescherming
2. Inhoudelijke beoordeling
3. Conclusie

C. Samenhangende besluiten**D. Kennisgeving****A. ONTWERPBESLUIT WET NATUURBESCHERMING VAN GEDEPUTEERDE STATEN VAN NOORD-HOLLAND****A.1. Onderwerp aanvraag**

Op 29 maart 2023 hebben wij van Wind Ontwikkeling Amsterdam Noord B.V. een aanvraag voor een vergunning als bedoeld in artikel 2.7, tweede lid, van de Wet natuurbescherming (hierna: Wnb) ontvangen. De aanvraag betreft het realiseren en in gebruik hebben van 3 windturbines aan de oostzijde van de Noorder IJplas, in de gemeente Amsterdam. De turbines zijn gepland aan de noordoost-, oost- en zuidoostzijde van deze plas en hebben globaal de volgende afmetingen: ashoogte 120 meter, rotordiameter 160 meter, en minimale tiplaagte 40 meter¹. De precieze afmetingen zijn nog niet bekend. Uw aanvraag is geregistreerd onder zaaknummer OMG-008728/DMS423983.

Aangezien niet eerder voor het project een vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 (hierna: Nb-wet) of Wet natuurbescherming (hierna: Wnb) is aangevraagd of verleend, heeft de vergunningaanvraag betrekking op het gehele project.

A.2. Ontwerpbesluit

Op basis van de door u overgelegde informatie en de door ons uitgevoerde toetsing zijn wij voornemens de door u gevraagde vergunning te **weigeren** op grond van artikel 2.7, tweede lid, van de Wet natuurbescherming (Wnb).

A.3. Procedure

Uniforme openbare voorbereidingsprocedure

De aanvraag wordt voorbereid met toepassing van afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht (hierna: Awb).

¹ Bureau Waardenburg, natuurtoets, versie 12 juni 2023, pagina 9 en Bosch en Van Rijn, Ecologische beoordeling Stikstofdepositie (13 december 2023) kaart figuur 1 op pagina 4. Op pagina 93 van de natuurtoets staat genoemd: turbine 1 en 3 minimale tiplaagte 35 tot 75 meter, en turbine 2 minimale tiplaagte 19 tot 40 meter in verband met aanwezige hoogspanningsleidingen.

Deze aanvraag is door ons ontvangen op 29 maart 2023 en geregistreerd onder kenmerk OMG-008728/DMS423983. De ontvangst van deze aanvraag is door ons bevestigd per brief. Op 12 juni 2023 heeft u een ecologische beoordeling van gelijke datum² voor Natura 2000-gebieden ingediend, die wij beschouwen als een passende beoordeling.

Bij brief van 8 november 2023 hebben wij u op grond van artikel 4:5, eerste lid, aanhef en onder c, van de Awb om aanvullende informatie verzocht (kenmerk OMG-008728/DMS423983). Gelet op het bepaalde in artikel 4:15, eerste lid, aanhef en onder a, van de Awb is de beslistermijn opgeschort vanaf 8 november 2023 tot de dag waarop de aanvraag is aangevuld. Op 20 december 2023 hebben wij aanvullende gegevens ontvangen. Naar aanleiding van die informatie hebben wij op 7 februari en 12 februari 2024 per e-mail aanvullende vragen gesteld, waarop u bij e-mail van 29 februari 2024 heeft gereageerd.

Overgangsrecht

Op 1 januari 2024 is de Omgevingswet in werking getreden. De Wnb is hierbij komen te vervallen. Uw aanvraag is ingediend voor 1 januari 2024 onder de Wnb. Door het overgangsrecht is uw aanvraag beoordeeld en het besluit afgegeven op basis van de Wnb.

A.4. Indienen zienswijze

Gedurende de periode van terinzagelegging kunnen belanghebbenden schriftelijk of mondeling zienswijzen over het ontwerpbesluit naar voren brengen. Ingediende zienswijzen worden met het uiteindelijke besluit en de bijbehorende stukken ter inzage gelegd.

Schriftelijke zienswijzen kunnen worden gericht aan Gedeputeerde Staten van Noord-Holland, Omgevingsdienst Noord-Holland Noord, Postbus 2095, 1620 EB Hoorn onder vermelding van het zaaknummer dat op het ontwerpbesluit staat vermeld.

A.5. Wijzigingen ten opzichte van ontwerpbesluit

<P.M.>

OVERWEGINGEN EN TOETSINGEN

B.1. Wet natuurbescherming

Op grond van artikel 2.7, tweede lid, van de Wnb is een vergunning vereist voor het uitvoeren van projecten die niet direct verband houden met of nodig zijn voor het beheer van een Natura 2000-gebied, maar afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen kunnen hebben voor een Natura 2000-gebied. Zodanige projecten zijn in ieder geval projecten die de natuurlijke kenmerken van het desbetreffende gebied kunnen aantasten.

B.2. Inhoudelijke beoordeling aanvraag

Voor de beoordeling van de aanvraag hebben wij gebruik gemaakt van de volgende bij de vergunningaanvraag ingediende gegevens:

- Ingevuld aanvraagformulier Gebiedsbescherming, ingediend 29 maart 2023.
- Ingevuld machtigingsformulier, ingediend 29 maart 2023.
- Handtekeningenformulier, ingediend 29 maart 2023.
- Beantwoording vragen ODNHN, door Waardenburg Ecology, 9 juni 2023 (ingekomen bij ODNHN per e-mail op 12 juni 2023).
- Natuurtoets windturbines Noorder IJplas en Cornelis Douwesterrein, Amsterdam; toetsing in het kader van de Wet natuurbescherming en Natuurnetwerk Nederland, Bureau Waardenburg Ecologie en Landschap (hierna: Waardenburg), 12 juni 2023 (definitief rapport; nummer 22-075, Hierna: ecologische beoordeling).

² Bureau Waardenburg, Natuurtoets windturbines Noorder IJplas en Cornelis Douwesterrein, Amsterdam; toetsing in het kader van de Wet natuurbescherming en Natuurnetwerk Nederland, 12 juni 2023, projectnr: 22-075.

- AERIUS-berekening gebruiksfase, kenmerk RbpoQWKPRrNQ d.d. 7 december 2023 (ingediend 20 december 2023).
- AERIUS-berekening aanlegfase, kenmerk RXdFFBZBv d.d. 7 december 2023 (ingediend 20 december 2023).
- Reactie verzoek aanvullende gegevens Wnb gebiedsbescherming – Windpark Noorder IJplas, 20 december 2023, Bosch & Van Rijn en Waardenburg Ecology (met daarin opgenomen brief verzoek om aanvulling ODNHN), ingekomen per e-mail ook op 20 december 2023.
- Ecologische beoordeling stikstof; Windpark Noorder IJplas, Bosch & Van Rijn, ingekomen per mail op 8 januari 2024.

Daarnaast hebben wij ook gebruik gemaakt van de volgende informatiebronnen:

- Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied 'Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske'.
- Beheerplan Natura 2000-gebied Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske 2023 – 2029.
- Evaluatie Natura 2000 Beheerplan Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske 2021.
- Emails Zoogdiervereeniging, beiden van 13 september 2023 omtrent aanvaringsslachtoffers en vlieghoogte meervleermuis.
- A.J. Haarsma, Pond Bat *Myotis dasycneme* (Boie 1825) (2023), in K. Hackländer ed., *Handbook of the mammals of Europe* (Springer Nature Switzerland AG, 2023), bij ODNHN ingekomen per email op 7 februari 2024.
- Emails A.J. Haarsma, van 15 februari 2024; en van 19 oktober 2023 omtrent intensiteit van het gebruik van het plangebied door meervleermuizen.
- Emails Bionetnatuur/R. Janssen: 19 februari 2024 omtrent waargenomen vlieghoogten.
- Emails Altenburg&Wymenga, met daarbij met ons gedeeld monitoringsrapport Windpark Noordoostpolder over 2018, beide van 7 maart 2024.
- Altenburg&Wymenga ecologisch onderzoek B.V., Ecologische monitoring Windpark Noordoostpolder eindrapportage 2015-2020 (rapport 2343-21).
- Jasja Dekker Zoogdierecologie: telefoongesprek mondelinge mededeling omtrent 33 waarnemingen meervleermuis op nacelle-hoogte bij monitoring Windpark Noordoostpolder, rapportage over 2018.
- 'Insect attraction to wind turbines; does colour play a role?', C.V. Long ed., in *European Journal of wildlife research* 57 (April 2020) 323-331.
- 'Insects can halve wind-turbine power', G.P. Corten ed., in *Nature* 412 (5 July 2001) 42-43.
- 'Mortality of bats at wind turbines links to nocturnal insect migration?', J. Rydell ed., in *European Journal of Wildlife Research* 56 (December 2010) 823-827.
- 'Activity Pattern and Correlation between Bat and Insect Abundance at Wind Turbines in South Sweden', J. de Jong, L. Millon ed., in *Animals* 15 nov. 2021 (via PubMed).
- 'Insects are attracted to white wind turbine bases; evidence from turbine mimics', M.S. Crawford ed., *Western North American Naturalist* 83 (nr. 2, 2023, artikel 8).
- BEC Adviseurs Ecologie, Monitoring vleermuisactiviteit en vleermuisslachtoffers Windpark Oostflakkee 2023, (projectnr. 240301, 26 maart 2024).

Project windturbines Noorder IJplas

De activiteit waarvoor u deze vergunning aanvraagt, is een project in de zin van artikel 2.7, tweede lid, van de Wnb, omdat het, afzonderlijk of in cumulatie met andere plannen of projecten, kan leiden tot significante gevolgen voor de instandhoudingsdoelstellingen van enig Natura 2000-gebied.

Voor een project dat, afzonderlijk of in cumulatie, kan leiden tot significante gevolgen voor de instandhoudingsdoelstellingen van een Natura 2000-gebied, wordt (voor zover thans van belang) uitsluitend een vergunning verleend als uit een passende beoordeling de zekerheid is verkregen dat het project de natuurlijke kenmerken van het gebied niet zal aantasten.

Uit deze passende beoordeling moet zonder redelijke wetenschappelijke twijfel kunnen worden geconcludeerd dat het project niet zal leiden tot aantasting van de natuurlijke kenmerken van enig Natura 2000- gebied, waarbij rekening gehouden wordt met de instandhoudingsdoelstellingen van dat gebied. Natura 2000-gebieden zijn onderverdeeld in Habitatrichtlijngebieden (HR), Vogelrichtlijngebieden (VR) of Habitat- en Vogelrichtlijngebieden (VHR). De passende beoordeling biedt de grondslag voor de vaststelling van de aard en omvang van de (cumulatieve) gevolgen van het project en de manier waarop (zo nodig) met mitigerende maatregelen in die gevolgen is

voorzien. Hierna volgt onze beoordeling van de effectenanalyse, zoals die is neergelegd in de passende beoordeling en onderliggende stukken. Wij beschouwen de ecologische beoordeling opgesteld door Waardenburg als een passende beoordeling.

Het project betreft een windpark van 3 windturbines, waarvan de exacte locatie nog niet vaststaat. De effecten die dit windpark kan hebben zijn aanvaringsslachtoffers van Habitatrichtlijnsoorten en vogelsoorten (gebruiksfase), verstoring (in de aanleg- en gebruiksfase), eventueel barrièrewerking (gebruiksfase), alsmede stikstofdepositie (aanlegfase). Het meest concrete gevolg zijn hiervan de aanvaringsslachtoffers. Indien er slachtoffers vallen van een of meer soorten, kunnen populaties worden beïnvloed. De impact van het aantal slachtoffers is afhankelijk van de grootte van de lokale populatie. Bij een kleine lokale populatie kunnen enkele slachtoffers sneller een potentieel significant gevolg hebben en daarmee leiden tot een verslechtering van de instandhoudingsdoelen of dat instandhoudingsdoelstellingen niet worden behaald. Hierbij speelt de omvang van een windpark een rol, maar ook de ligging ervan.

Onderzoek Waardenburg

De activiteit en mogelijke gevolgen daarvan op de instandhoudingsdoelstellingen van nabij gelegen Natura 2000-gebieden zijn getoetst in de ecologische beoordeling. De natuurwaarden die door de gevolgen kunnen worden beïnvloed:

- Lokale populaties van Vogelrichtlijnsoorten van zowel broed- als niet-broedvogels
- Lokale populaties van Habitatrichtlijnsoorten

Ten aanzien van habitattypen zijn met uitzondering voor Natura 2000-gebied 'Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske' (hierna: IVOT), gelet op de ligging, significante gevolgen op voorhand uit te sluiten. Habitattypen zouden alleen kunnen worden beïnvloed door stikstofdepositie. Stikstofdepositie vindt echter alleen plaats gedurende de aanlegfase. Voor de effectbeoordeling van de stikstofdepositie op hexagoonniveau in de aanlegfase op het Natura 2000-gebied IVOT is met AERIUS Calculator een berekening gemaakt³.

Om de exacte gevolgen inzichtelijk te maken heeft Bureau Waardenburg een ecologische beoordeling (hierna: onderzoek) opgesteld.

Uit het onderzoek volgt dat effecten op het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen ten aanzien van habitatsoorten kunnen worden uitgesloten, nu het plangebied niet grenst aan een Natura 2000-gebied, waardoor visuele verstoring of verstoring als gevolg van trillingen zijn uit te sluiten. Uitsluitend ten aanzien van de meervleermuis is aangegeven dat het plangebied mogelijk van betekenis is voor deze soort. Tijdens veldonderzoek is de soort niet waargenomen. In het onderzoek staat dat op basis van specifieke studies de aanwezigheid van deze soort op rotorhoogte nihil tot zeer beperkt is. Gelet hierop wordt in het onderzoek geconcludeerd dat er geen of hooguit incidenteel (<1 slachtoffer per jaar in het gehele windpark) exemplaren van de meervleermuis zullen omkomen bij de geplande windturbines.

Ten aanzien van een aantal beschermde (broed)vogelsoorten is geconcludeerd dat effecten op voorhand zijn uit te sluiten. Die conclusie is gebaseerd op verschillende omstandigheden zoals bijvoorbeeld de afwezigheid van geschikt foerageer- of rustgebied, er op basis van de NDFF geen broedlocaties in het plangebied bekend zijn, of de actieradius, waardoor een binding met het plangebied is uitgesloten. Ook richtte het onderzoek zich op niet-broedvogels in het plangebied. Uit het onderzoek volgt dat in de gebruiksfase alleen meer dan incidentele sterfte wordt voorzien voor soorten die in Nederland algemeen voorkomen.

Wij zijn het niet eens met de wijze waarop de inventarisatie van de aanwezige beschermde vogel- en habitatsoorten heeft plaatsgevonden en als gevolg daarvan ook niet met de conclusies, die aan de uitkomst daarvan zijn verbonden.

³ AERIUS berekening aanlegfase met kenmerk RXdFFBZBv1v1 (07 december 2023, en AERIUS berekening gebruiksfase met kenmerk RbpoQWKPRrNQ (07 december 2023).

Wij zijn van mening dat de gevolgen voor de instandhoudingsdoelstellingen voor Natura 2000-gebied IVOT en andere Natura 2000-gebieden niet op voorhand zijn uit te sluiten. Hieronder zullen wij nader toelichten waarom de effecten op de instandhoudingsdoelen op basis van voorliggende aanvraag niet zijn uit te sluiten.

Ecologische beoordeling

Zoals hiervoor staat volgen wij de conclusies van Waardenburg ten aanzien van de meervleermuis niet, om de navolgende redenen die zien op de volgende onderwerpen:

- Vleermuisonderzoek
 - Uitvallen opnameapparatuur
 - Migratieroute
 - Foerageergebied en essentiële vliegroute
- Aanvaringsrisico
- Mitigerende maatregelen en voorzorgsbeginsel

Vleermuisonderzoek

In 2021 is er ten behoeve van het voorgenomen project een vleermuisonderzoek in het veld verricht. De wijze waarop het onderzoek is verricht, alsmede de resultaten ervan zijn in de ecologische beoordeling opgenomen. Op enkele onderdelen van dat onderzoek zullen wij hieronder nader ingaan.

Allereerst merken we op dat uit het onderzoek niet blijkt met hoeveel mensen per onderzoekmoment er aanwezig waren en op welke plaats de onderzoeker was, toen hij de waarneming deed. Het plangebied is groot. Het is daarom van belang te weten of voldoende onderzoekers aanwezig waren, om goed inzicht te krijgen van de functies die het plangebied vervult. Voor het overige verwijzen wij naar het commentaar op het gedane onderzoek, zoals opgenomen in de afdoening van de ontheffingaanvraag met kenmerk OMG-008488/DMS423731 pagina 10 en volgende.

Daarnaast is niet ingegaan op vragen over het gebruik en de resultaten van de AudioMoth. Voorts merken wij op dat het opmerkelijk is dat geen enkele meervleermuis is aangetroffen gelet op de omstandigheid dat het plangebied essentieel foerageergebied, een essentiële migratieroute en essentiële vliegroute betreft. Deze punten worden hieronder nog nader toegelicht.

Uitvallen opnameapparatuur

In het onderzoeksrapport staat vermeld⁴ dat onderzoek is verricht met behulp van de AudioMoth in de periode 31 juli – 24 september 2021. Tevens is hierbij vermeld dat in deze periode met behulp van de AudioMoth 'met af en toe een week uitval' data is verzameld. Daarnaast staat in het onderzoeksrapport (p. 52) dat registraties vooral eind augustus en begin september zijn opgenomen. Hierover zijn bij brief van 8 november 2023 vragen gesteld, zie vraag 5d ii.

Bij brief van 20 december 2023 heeft u op onze brief gereageerd. U constateert dat uit andere onderzoeken en monitoring op andere locaties geen meervleermuizen als slachtoffer zijn aangetroffen. U gaat echter niet in op onze vraag, onder meer hoelang de AudioMoth precies buiten werking is geweest, wat het opnamebereik is van een AudioMoth gelet op de grootte van het plangebied en waar de AudioMoth exact was gesitueerd.

Nu een reactie op deze vragen is uitgebleven, is moeilijk te beoordelen in hoeverre de gebruikte opnames een juiste weergave van de aanwezigheid van de meervleermuis inzichtelijk maakt. Daarnaast blijkt uit het advies van Zoogdiervereniging⁵ dat geluidsopnames determinatie behoeven, automatische determinatie niet foutloos is en de aantallen dieren niet eenvoudig zijn te achterhalen. Ook staat hierin dat selectie en spreiding van de te verzamelen data, zowel ruimtelijk als in de tijd, erg belangrijk is, omdat de piek van habitat gebruik sterk zal verschillen per soort. Daarom is het des te belangrijker te weten welke weken de AudioMoth niet functioneerde.

⁴ Natuurtoets Waardenburg versie 12 juni 2023, pagina 32

⁵ Advies agendabepaling monitoring en onderzoek vleermuizen in het kader van de energietransitie van 23 december 2021, rapportnr. 2021.19

Migratieroute

In het onderzoeksrapport staat dat er in 2021 op 4 momenten vleermuisonderzoek gedaan, deels te voet en deels per fiets. Tevens staat hierin dat volgens het vleermuisprotocol 2021 onderzoek nodig is indien het plangebied in een belangrijke migratieroute ligt. In het onderzoek staat dat dit niet het geval is in het huidige plangebied, maar dat er desondanks toch onderzoek naar is gedaan.

Op 27 oktober 2022 hebben wij ODNZKG, en nogmaals bij brief van 26 april 2023 geïnformeerd⁶ dat de meervleermuis veelvuldig gebruik maakt van het plangebied, alsmede informatie over de vlieghoogte gegeven. De informatie van A.J. Haarsma is per email op 27 oktober 2022 naar aanleiding van de toenmalige beoordeling van de MER beoordelingsnotitie gedeeld.

In onze brief van 8 november 2023 staat dat bekend is dat het Noordzeekanaal, waar de Noorder IJplas op uitkomt, een essentiële vliegroute is als onderdeel van migratie tussen de zomer- en winterverblijfplaatsen in (onder meer) Natura 2000-gebied 'Kennemerland Zuid'.

Volgens A.J. Haarsma⁷ is reeds sinds 2015 (op meerdere momenten) een kaart gepubliceerd met de essentiële migratieroutes voor de meervleermuis. De groene lijn, die de migratieroute weergeeft, loopt via de Noorder IJplas. De reden daarvoor is, volgens A.J. Haarsma, dat de Noorder IJplas als onderdeel van de migratieroute is bestempeld, omdat uit telemetrie onderzoek, waarbij gezenderde dieren worden gevolgd, is gebleken dat meervleermuizen via de Kolksloot over de Noorder IJplas naar het Noordzeekanaal vlogen. De dieren vliegen vanuit de nabijgelegen Natura 2000-gebieden naar de Noorder IJplas, het betreft een essentiële migratieroute met hoge dichtheden meervleermuizen, volgens A.J. Haarsma.

In onze brief van 8 november 2023 is de kaart met migratieroute⁸ via de Noorder IJplas met u gedeeld, voor zover deze niet al bekend was uit eerdere publicaties.

In uw reactie van 20 december 2023 geeft u aan dat u de aanwezigheid ook niet betwist, maar aangegeven dat verschil van inzicht bestaat over de kans dat aanwezige meervleermuizen ook daadwerkelijk slachtoffer zullen worden. Daarnaast wordt in de brief van 8 november 2023 volgens u geen concrete informatie gegeven waaruit dit wel zou blijken.

Daarmee gaat u voorbij aan ons standpunt dat het een essentiële migratieroute betreft. Om daadwerkelijk een effect te kunnen beoordelen, dient deze functie dan ook goed te worden onderzocht. U heeft weliswaar onderzoek naar de migratieroute gedaan, maar niet zoals dat staat voorgeschreven in het vleermuisprotocol. In het vleermuisprotocol staat immers dat voor het vaststellen van de migratieroute in de periode 15 maart tot 1 april én tussen 1 augustus en 1 oktober onderzoek dient te worden verricht gedurende de gehele nacht. U heeft uitsluitend in de tweede periode onderzoek verricht, namelijk op 14 juni, 4 en 25 augustus en 17 september 2021. De duur van elke ronde was gemiddeld 2,5 uur. U heeft niet gemotiveerd waarom u van het protocol bent afgeweken, evenmin waarom desondanks wel op basis van die bevindingen u heeft kunnen concluderen dat meervleermuizen geen slachtoffer zullen worden. Daarvoor is immers nodig dat de functies die het plangebied voor een bepaalde soort heeft, inzichtelijk worden gemaakt of worden uitgesloten op basis van toereikend onderzoek.

Foerageergebied en essentiële vliegroute

In het onderzoeksrapport staat vermeld⁹ dat:

'Binnen het gebied zijn geen essentiële vliegroutes van vleermuizen aanwezig, waardoor er geen sprake is van aantasting. Wel is essentieel foerageergebied aanwezig, met name in het noorden

⁶ zaaknummer OMG-005861/DMS419087, advies aan ODNZKG; alsmede doorgestuurd mailbericht aan ODNZKG 27 oktober 2022.

⁷ Emailbericht A.J. Haarsma 19 oktober 2023 met daarin screenshot essentiële migratieroutes meervleermuis met daarin opgenomen Noorder IJplas als route naar Noordzeekanaal

⁸ 'Vleermuizen en hun vliegroutes naar de duinen' (april 2015); uit *Tussen Duin & Dijk; verbinden en ontsnipperen* (jaargang 17; uitgave 3 in 2018). In blauw omringd de locatie Noorder IJplas. Duidelijk zichtbaar tussen links de Zaan en rechts het Noordhollands Kanaal.

⁹ Natuurtoets Waardenburg versie 12 juni 2023, pagina 95

van het plangebied langs de bosrand en langs de oostelijke oevers van de Noorder IJplas. Windturbine 1 van het VKA is gelegen op de noordoever, maar op de locatie van de voormalige groundbank. Deze locatie grenst aan het essentiële foerageergebied maar plaatsing van de turbine leidt niet tot extra verwijdering van essentieel foerageergebied. De oostelijke turbine (windturbine 2) staat op voldoende ruime afstand van de oever zodat voor deze turbine eveneens geen ontheffing voor dit effect is vereist.'

In het onderzoek wordt wel bevestigd dat het plangebied belangrijk foerageergebied betreft.

Dit blijkt ook uit de omstandigheid dat meerdere kraamverblijfplaatsen van de meervleermuis in de nabije omgeving van het plangebied zijn gevestigd, namelijk in Oostzaan, Westzaan en Amsterdam Noord. Alle kraamverblijfplaatsen hebben een band met het plangebied. Het kraamverblijf met ongeveer 450 dieren in Oostzaan bevindt zich tussen het plangebied en IVOT in. De afstand van dit kraamverblijf tot IVOT is enkele honderden meters en minder dan een kilometer van het plangebied. Het kraamverblijf in Westzaan is kleiner met ongeveer 250 dieren, net als het kraamverblijf in Amsterdam Noord.

In haar e-mail van 19 oktober 2023 heeft A.J. Haarsma aangegeven dat Natura 2000-gebied IVOT niet groot genoeg is om alle meervleermuizen van het kraamverblijf in Oostzaan van voedsel te voorzien. De dieren zullen zich over een heel groot gebied moeten verspreiden en zullen nog veel verder dan de Noorder IJplas vliegen. Tevens staat hierin dat zij verwacht dat elke nacht meerdere dieren, schatting is minimaal 30 dieren per nacht, uit Natura 2000-gebied IVOT, maar ook uit Polder Westzaan op de Noorder IJplas zullen gaan jagen, terwijl andere dieren de plas alleen als essentiële vliegroute gebruiken. Het plangebied wordt dan gebruikt als essentiële vliegroute naar nog verder weg gelegen foerageergebieden (gezien vanuit kolonie Oostzaan).

Gezien de omstandigheid dat de plas dichtbij de kolonie in Oostzaan is gelegen, maar ook in de essentiële homerange van Westzaan ligt, verwacht A.J. Haarsma dat op de plas meervleermuizen jagen ongeacht de weersomstandigheden. De meervleermuizen zijn in de periode maart tot en met oktober met de grootste aantallen in het jachtgebied aanwezig. Bovendien is relevant dat zowel begroeiing als open habitat gebruikt worden¹⁰.

Van het plangebied is daarom niet alleen het water relevant, maar ook het landhabitat. Beide, waaronder ook bosranden¹¹, worden gebruikt, waardoor het hele plangebied, dus niet alleen het water van de Noorder IJplas, als foerageergebied dient.

Tussenconclusie vleermuisonderzoek

In het onderzoek naar de meervleermuis in relatie tot het plangebied is afgeweken van het vleermuisprotocol. Hiervoor is geen verklaring gegeven, die de afwijking rechtvaardigt. Evenmin is gebleken dat alle relevante informatie van vleermuisdeskundigen bij de onderzoeksresultaten is betrokken. Daarom is niet inzichtelijk waarom de conclusies desondanks op basis van de onderzoeksresultaten kunnen worden getrokken. Hierdoor kan niet met de vereiste wetenschappelijke zekerheid bepaalde effecten op de instandhoudingsdoelstellingen, die ten aanzien van de meervleermuis zijn gesteld, worden uitgesloten.

Uit verschillende bronnen volgt dat het plangebied op een essentiële migratie- en essentiële vliegroute ligt. Daarnaast zijn er verschillende kolonies, verbonden aan verschillende Natura 2000-gebieden, die 's-nachts op de Noorder IJplas foerageren. Dit is ook logisch nu de gebieden zelf niet voldoende voedsel voor alle dieren bieden. Daarnaast staat deze soort er om bekend grote afstanden af te leggen; een actieradius tot 10 kilometer is gebruikelijk voor deze soort. Uitgaande van de verschillende grote kraamverblijven, met name die van Oostzaan, ligt het plangebied in de actieradius van deze verblijfplaatsen. Ook bevat het plangebied veel open water met bosrijk gebied in de nabijheid, waardoor er veel insecten zijn, wat maakt dat het gehele plangebied geschikt foerageergebied is.

¹⁰ Informatie uit deze paragraaf staat in e-mailbericht A.J. Haarsma d.d. 19 oktober 2023.

¹¹ Pond Bat, pagina 11-12; verhouding tussen activiteit boven water versus land is orde grootte 75 om 25% van de jaagtijd.

Aanvaringsrisico

Vlieghoogte

In het onderzoek staat onder meer dat de meervleermuis laag foerageert, op gemiddeld 0,5 meter boven het wateroppervlak (Backerra 2011, Haarsma 2018). Voorts staat hierin dat de meervleermuis op een vliegroute op grotere hoogte kan voorkomen (tot 10 m.) en dat grote wateren en vochtige weilanden foerageergebied vormen. Vanwege het ontbreken van waarnemingen, wordt de aanwezigheid van meervleermuizen op rotorhoogte uitgesloten (nihil tot zeer beperkt). Tevens wordt in dit onderzoek aangegeven dat uit bronnen blijkt dat de soort daar voorkomt, maar de aanwezigheid van een meervleermuis in het gebied op rotorhoogte zal zeer beperkt zijn gelet op bovenstaande argumentatie. Hierdoor zullen geen of hooguit incidenteel (< 1 slachtoffer per jaar in het gehele windpark) exemplaren omkomen bij geplande windturbines.

In het onderzoek wordt hiervoor naar verschillende onderzoeken verwezen¹². In het onderzoek van Bosch & Rijn wordt de soort ingedeeld bij de 'trawlers', dat zijn vleermuissoorten die laag boven water vliegen¹³. In het aangehaalde onderzoek van Roemer staat dat *Myotis* soorten beneden 20 meter hoogte vliegen. Daarnaast wordt verwezen naar een monitoringsrapportage voor Windpark Noordoostpolder over 2015¹⁴, waarin staat dat er 0 waarnemingen op gondelhoogte¹⁵ zijn gedaan. Er waren daarentegen ongeveer 900 waarnemingen van de meervleermuis in de benedenste 7 meter van diezelfde turbines gedaan.

Daarnaast staat in het onderzoek:

'Afhankelijk van het alternatief (drie of vijf turbines) vallen er door het voornemen slachtoffers onder gewone dwergvleermuis (14 of 23), ruige dwergvleermuis (1 of 2) en/of laatvlieger (0 of 1). Overige soorten zijn in dermate kleine aantallen waargenomen tijdens de transecttellingen of de continue audiomoth-sessies, of vliegen standaard zo laag over de grond, dat geen slachtoffers worden verwacht.'

Ondanks de verwijzingen naar deze onderzoeken en deze rapportages volgen wij u niet in het standpunt gezien de recentere informatie en onderzoeken waar wij over beschikken. Wij hebben u hierop ook geattendeerd, desalniettemin blijft u bij uw standpunt en laat u vragen hierover van onze kant onbeantwoord. Hieruit blijkt dat onder bepaalde omstandigheden een gewijzigd inzicht over de aanwezigheid van de meervleermuis op grotere hoogte bestaat.

Uit een contra-expertise voor Windpark Fryslân¹⁶ blijkt dat de meervleermuis een zeer lage kans heeft om slachtoffer te worden¹⁷. Echter wordt in ditzelfde rapport geconcludeerd dat de dichtheden buiten Nederland te laag zijn om voldoende uitsluitel te geven of deze soort risico loopt (Haarsma 2016). Daarnaast staat hierin dat onbekend is hoe groot de kans op aanvaringen voor de soort met turbines op open water is. De kans om vleermuizen 'off shore' te vinden als slachtoffer is vrijwel 0, omdat slachtoffers snel zinken, verdwijnen met de stroming of worden gevonden door predatoren (Limpens et al. 2007).

Daarnaast wordt in die contra-expertise aangegeven dat aandacht moet worden besteed aan de wijzigingen in de windomstandigheden (zoals turbulentie) rond de Afsluitdijk en de kansen op aanvaringen en barotrauma. Er staat verder:

¹² C. Roemer ed., 'Bat flight height monitored from wind masts predicts mortality risk at wind farms', in *Biological conservation* 215 (2017) 116-122.

¹³ In Bosch & Van Rijn en Waardenburg Ecology, reactie op verzoek aanvulling, d.d. 20 december 2023; verwezen wordt o.a. naar Norberg & Rayner 1987, Britton 1997, en M. van de Sijpe 2008).

¹⁴ Altenburg & Wymenga i.s.m. Jasja Dekker Dierecoloog, Vleermuismonitoring Windpark Noordoostpolder; tussenrapportage 2015 (rapport 2134). Via Bosch & Van Rijn bij ons binnengekomen per mail op 29 februari 2024.

¹⁵ nacelle-hoogte: dit is de plaats waar de rotoren aan de as zijn gemonteerd.

¹⁶ Contra-expertise rapport Milieueffectrapport Windpark Fryslân Deel E passende beoordeling, Wageningen university & reserach, rapportnr 2774 van december 2016, R. Buij, A. Schotman, D. Lammertsma, F.G.W.A. Ottburg

¹⁷ Er waren er 2 op 41

'Er is nog onvoldoende bekend over het jachtgedrag van de meervleermuis bij windturbines. De soort foerageert vooral op lage hoogte, maar kan (afhankelijk van het prooideraanbod) ook op tientallen meters hoogte jagen (Ahlén et al. 2007). Limpens et al. (2007) geven een vlieghoogte tijdens de jacht aan van 0,5-2m en een vlieghoogte gedurende de trek van 0,5-10m; de maximale vlieghoogte is onbekend.'

Ondanks de contra-expertise in die zaak, heeft dit niet tot een ander oordeel geleid, zie de uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State van 11 juli 2018¹⁸. Dit neemt niet weg dat toen al bekend was dat meervleermuizen op tientallen meters hoogte kunnen jagen. Daarnaast wordt in ieder geval uit onder meer deze contra-expertise duidelijk dat er nog veel niet bekend is over het (foerageer)gedrag van meervleermuizen en dat een samenloop van verschillende factoren mogelijk wel tot ander gedrag leidt. Dit verklaart mogelijk waarom ze soms wel op tientallen meters hoogte zijn waargenomen.

Nadien zijn er meerdere studies gevolgd, waaruit blijkt dat meervleermuizen ook op grotere hoogte vliegen, onder meer het onderzoeksrapport van Altenburg & Wymenga¹⁹ van 25 juni 2021, hierin staat namelijk:

'De Meervleermuis is in vier van de vijf jaren niet op gondelhoogte waargenomen, met uitzondering van 2018 toen zowel onshore als offshore enkele tientallen opnamen op gondelhoogte zijn gemaakt.'

Dit staat ook in tabel 4.1 in dit rapport.

Er is mondeling door Altenburg & Wymenga aangegeven, dat dieren die op of rond minimale tiplaaagte vliegen, door de metingen op gondelhoogte worden gemist. Dit is het geval indien de rotorbladen een lengte hebben van 40 meter of meer hetgeen bij de betreffende windparken het geval was. Dan worden aanwezige dieren op minimale tiplaaagte niveau niet meer gedetecteerd door de opname-apparatuur. Dat is relevant, omdat immers ook dáár slachtoffers kunnen vallen. Afwezigheid van waarnemingen van meervleermuizen op gondelhoogte is dus geen afdoende bewijs voor het afwezig zijn van aanvaringsslachtoffers.

Om deze reden is voor project Oostflakkee op twee niveaus per turbine vleermuisactiviteit gemeten; niet alleen op nacellehoogte (bij casus Oostflakkee is dat 86 meter) maar ook op het niveau van minimale tiplaaagte (bij casus Oostflakkee is dit ongeveer op 25 meter boven grond)²⁰.

Daarnaast staat in een artikel van A.-J. Haarsma uit 2023²¹ het volgende:

'Although pond bats are not seriously threatened by wind turbines, collisions can occur if turbines are located in critical portions of a colony home range (Göttsche and Göbel 2007). In the vicinity of maternity roosts, turbines should not be placed in the water along the bank of large water bodies to avoid collisions.'

Gelet op de omstandigheid dat het plangebied essentieel foerageergebied betreft, hetgeen ook niet wordt betwist, de omstandigheid dat een migratieroute door het plangebied loopt en tevens meerdere kraamverblijven nabij het plangebied zijn gesitueerd, kunnen volgens het onderzoek van A.-J. Haarsma er botsingen optreden. Blijkbaar is door de samenloop van omstandigheden, zoals die zich hier voordoen, wel het risico op aanvaringsslachtoffers aanwezig. Zij komt tot deze conclusie ondanks de omstandigheid dat zij ook aangeeft dat de vleermuizen gebruikelijk 10-60 centimeter boven het wateroppervlak vliegen.

¹⁸ ECLI:NL:RVS:2018:2339

¹⁹ Ecologische monitoring Windpark Noordoostpolder eindrapportage 2015-2020 (rapport 2343-21).

²⁰ Monitoring vleermuisactiviteit en vleermuislchtoffers Windpark Oostflakkee 2023; zie figuur 3.1, 3.2 en 3.3 en bijbehorende uitleg op pagina 9-10.

²¹ Pond Bat *Myotis dasycneme* (Boie 1825) (2023), in K. Hackländer ed., *Handbook of the mammals of Europe* (Springer Nature Switzerland AG, 2023)

Deze conclusie, dat de meervleermuis onder (een samenloop van) omstandigheden wel op grotere hoogte vliegt, wordt ook door H. Limpens, namens de Zoogdiervereniging, in zijn e-mail van 13 september 2023 onderschreven:

'Ik heb twee tabellen toegevoegd van Tobias Duerr die in Duitsland probeert een overzicht van alle slachtoffers bijeen te krijgen. Maar let op, hierbij hoort de volgende disclaimer: it is expressly pointed out that the number of reports of finds only reflects the intensity of recording and the willingness to report, but does not illustrate the extent of the problem in the individual states. Het laat echter zien dat soorten die normaal gesproken niet op die hoogte foerageren, zoals vale vleermuis (vooral boven boden van beukenbos), meervleermuis (vlak boven wateroppervlak) en gewone grootoorvleermuis (dicht op en in vegetatie), toch ook als slachtoffer bekend zijn. Je ziet echter ook dat het maar weinig is geregistreerd en gerapporteerd aan Tobias Duerr. We vermoeden dat zulke soorten, net als de gewone dwergvleermuis, kleine dwergvleermuis en laatvlieger, soms bij omstandigheden met veel insecten bij de turbines, omhoog vliegen langs de mast, en dan dus risico lopen. Bij gewone dwergvleermuis, kleine dwergvleermuis en laatvlieger kan dit een echt serieus probleem zijn. Wellicht is dat bij soorten als vale, meer- en gewone grootoorvleermuis, die normaliter niet hoog boven het landschap voorkomen, een veel zeldzamer fenomeen.'

Ook uit een ander onderzoek blijkt dat de meervleermuis op grotere hoogte is waargenomen. In de e-mail van R. Janssen (Bionetnatuur) van 19 februari 2024 staat namelijk dat:

'Afgelopen jaar hebben we meervleermuizen gevolgd met het Watlas systeem. Hier hadden we dieren die meermaals per nacht gedetecteerd werden op 14km afstand door een omnidirectionele antenne²². De dieren moesten dan wel hoog vliegen. Het is helaas niet mogelijk te berekenen hoe hoog de meervleermuizen toen vlogen. Wanneer ze op de zolder van de kerk hingen, waren ze wederom te horen.'

In haar e-mail van 15 februari 2024 wijst A.J. Haarsma tevens op het volgende:

'Ik en 2 andere zijn momenteel een boek over de meervleermuis aan het schrijven. Daarin willen we ook omschrijven hoe meervleermuizen vliegen. Het gedrag wat ze doen wordt in Engels road hugging/ building hugging genoemd. Ze vliegen hoog, maar volgen de contouren. (...) Bij een turbine? Ik vermoed net als een grootoorvleermuis doet. Als een kurkentrekker langs de paal omhoog (dus huggend) en dan daar boven rondvliegen.'

Ook in het onderzoek van 26 maart 2024²³ staat onder meer dat meerdere meervleermuizen zijn waargenomen op zowel nacellehoogte als minimale tiplaagte. Hierbij moet worden aangetekend dat bij de waarnemingen op minimale tiplaagte ook de dieren zijn inbegrepen die zeer laag boven de grond vlogen.

Aanwezigheid insecten

Voorts merken we op dat ook uit meerdere onderzoeken²⁴ is gebleken dat er indicaties zijn dat insecten sterk worden aangetrokken door de witte en lichtgrijze kleur van turbines²⁵ dan wel door de luchtstromingen²⁶ of door een samenloop van weersomstandigheden het aantal insecten rondom de windturbine hoger is dan werd verwacht. Uit een onderzoek gepubliceerd in het European Journal of Wildlife Research in 2014 is gebleken dat jaarlijks honderdduizenden vleermuizen sneuvelen in Duitsland door de 39.000 windturbines. Hierin staat verder vermeld dat 'Het is daardoor goed mogelijk dat de windturbines insecten aantrekken en daarmee ook vogels en vleermuizen die de insecten eten'.

²² Dit is een antenne met een horizontaal uitstralingspatroon van 360 graden.

²³ Monitoring vleermuisactiviteit en vleermuislachtoffers Windpark Oostflakkee 2023, projectnr. 240301, ing. S.J.M.P. Halters

²⁴ Insect attraction to wind turbines: does colour play a role? | European Journal of Wildlife Research (springer.com)

²⁵ (PDF) Insect attraction to wind turbines: Does colour play a role? (researchgate.net) April 2010; September 2023

²⁶ Mortality of bats at wind turbines links to nocturnal insect migration?

In Zweden is specifiek onderzoek²⁷ verricht naar de relatie tussen vleermuizen en insecten bij windturbines.

'In addition to the expected open-air foraging species (Pipistrellus, Nyctalus, Vespertilio and Eptesicus), some individuals of unexpected species (Myotis, Barbastella, and Plecotus) were found at nacelle height. There was a weak but significant positive relation between bat activity and insect abundance, so the hypothesis could not be rejected, suggesting there might be other factors than insect abundance explaining the frequency of bat visits at the nacelle. We found a strong correlation between bat passes and weather conditions.'

Ook daar zijn Myotis-soorten aangetroffen op nacelle-hoogte en tevens een, weliswaar zwakke, maar significante relatie tussen de aanwezigheid van vleermuizen en insecten. Wat verder uit dat onderzoek bleek, is dat bij bepaalde weersomstandigheden, zoals een hogere temperatuur en lagere windsnelheid, dit tot een hogere activiteit van vleermuizen rondom een windturbine leidt. Daarnaast was zichtbaar dat bij een lagere windsnelheid ook meer insecten rondom de turbine aanwezig waren.

In de aan u gestelde vragen is ook gewezen op de mogelijkheid van aantrekkende werking van insecten bij windturbines. Deze vraag kwam wellicht wat algemeen geformuleerd over; u heeft hier verder ook geen antwoord opgegeven. Echter, uit het vorenstaande blijkt dat de aantrekkende werking die windturbines op insecten hebben, ook weer aantrekkende werking op vleermuizen (in casu meervleermuizen) kan hebben.

Tussenconclusie aanvaringsrisico

Het waren er in alle onderzoeken niet veel in aantal, maar het bewijst wel dat meervleermuizen, anders dan uit het hier ten behoeve van de aanvraag voorgelegde onderzoek is geconcludeerd, niet alleen vlak boven het wateroppervlak foerageren. Waar ze foerageren is mede afhankelijk van de verschillende weersomstandigheden, die ook invloed zijn op de hoeveelheid insecten rondom de turbine. De hoeveelheid insecten rondom de mast lijkt van verschillende omstandigheden af te hangen. Hoewel de onderzoeken nog niet volledig zijn, is wel duidelijk dat de turbines mogelijk een aantrekkende werking hebben op insecten, die eveneens weer meer vleermuizen aantrekken.

Gelet op de recentere onderzoeken waaruit blijkt dat de meervleermuis ook op hogere hoogte vliegt, het feit dat de meervleermuis daadwerkelijk op gondelhoogte is gesignaleerd, de soort zowel boven land als boven water jaagt en de mogelijkheid dat hij door een samenloop van omstandigheden zich anders gedraagt, maakt dat aanvaringsslachtoffers van de meervleermuis niet zonder meer kunnen worden uitgesloten.

Maatregelen en voorzorgsbeginsel

Wij hebben het verband gelegd tussen a) empirische waarnemingen van meervleermuizen op een dusdanige hoogte dat slachtoffers niet zijn uit te sluiten, en b) de intensiteit van het gebruik van het plangebied. Daarom hebben wij u verzocht om invulling te geven aan mitigerende maatregelen teneinde het aantal slachtoffers terug te brengen (onze brief van 8 november 2023).

'Voor meervleermuis concluderen wij dat significante aantallen slachtoffers die aan het IVOTdoel (en mogelijk zelfs het Polder Westzaan doel) zijn toe te rekenen niet zijn uit te sluiten. Wij verzoeken u gezien ons bovenstaande commentaar voor deze doelsoort mitigerende maatregelen uit te werken en die aan de natuurtoets en de aanvraag toe te voegen.'

In de reactie van 20 december 2023 op het vorenstaande heeft Waardenburg het volgende opgemerkt:

'Tijdens de bouwfase zou als mitigerende maatregel met deze soort rekening kunnen worden gehouden door te voorkomen dat de bouwverlichting niet op het water schijnt. Ook kan gebruik

²⁷ Activity Pattern and Correlation between Bat and Insect Abundance at Wind Turbines in South Sweden

worden gemaakt van vleermuisvriendelijke verlichting. De beste kleur om hiervoor te gebruiken is amber (zie <https://www.zoogdiervereniging.nl/nieuws/2011/een-vleermuisvriendelijke-kleur-voorverlichting>).

Mitigatie voor de meervleermuis tijdens de exploitatieperiode is gezien het antwoord op punt 1 en punt 5 in voorliggende notitie niet van toepassing omdat geen of slechts incidentele slachtoffers worden voorzien.'

Schuifruimte

Voorts wijzen wij op het volgende. Ten tijde van de behandeling van een MER beoordelingsnotitie, voorafgaand aan het indienen van de formele vergunningaanvraag, is door de initiatiefnemer aangegeven dat aan de locaties van de 3 turbines planologische schuifruimte vastzat.

Bij brief van 26 april 2023²⁸ aan ODNZKG hebben wij desgevraagd als formeel advies aangegeven dat van de planologische schuifruimte geen gebruik dient te worden gemaakt. Dit geldt met name voor de zuidelijkste turbine, maar tevens voor de twee andere turbines (zeker ook de noordelijkste van de drie).

Wij constateren dat bij het kaartmateriaal behorend bij de formele vergunningaanvraag zonder enige inhoudelijk-ecologische onderbouwing toch is gekozen voor schuifruimte. Nu blijkt de zuidelijkste turbine daardoor in het water van de Noorder IJplas te staan. In de MER beoordelingsnotitie was deze nog op de grens van land en water zijnde de oostrand van de Noorder IJplas gepositioneerd, derhalve ook niet op de landtong, die daar ligt.

In onze brief van 8 november 2023 hebben wij verzocht wat de effecten zijn, als gevolg van deze verschuiving qua aantallen aanvaringsslachtoffers van de meervleermuis. Dit is relevant voor zowel het regulier foeragegedrag, het gebruik van het plangebied als essentiële vliegroute, evenals het gebruik van het plangebied als essentiële migratieroute.

Wij constateren dat wij op deze vraag geen antwoord of onderbouwing hebben gekregen.

A.J. Haarsma heeft er in haar artikel 'Pond bat' op gewezen dat plaatsing in het water nabij grotere kraamverblijfplaatsen dient te worden vermeden (zie ook pagina 9 van dit besluit) om aanvaringsslachtoffers te voorkomen dan wel te verminderen.

Voorzorgsbeginsel

Het aan artikel 6, derde en vierde lid, van de Habitatrichtlijn ten grondslag liggende voorzorgsbeginsel wordt door het Hof strikt uitgelegd. Het Hof geeft aan dat op grond van artikel 6, derde lid, een plan of project passend moet worden beoordeeld als het risico bestaat dat dit plan of project significante gevolgen heeft voor het betrokken gebied. Dit risico moet volgens het Hof worden uitgelegd in het licht van het voorzorgsbeginsel. Het wijst er daarbij op dat dit beginsel een van de grondslagen van het beleid van de Gemeenschap is om op milieugebied een hoog beschermingsniveau na te streven en dat de Habitatrichtlijn tegen de achtergrond van dat beginsel moet worden uitgelegd.

Volgens het Hof bestaat het risico van significante gevolgen «wanneer op basis van objectieve gegevens niet kan worden uitgesloten» dat het plan of project significante gevolgen heeft voor het gebied. Het Hof overweegt daarbij, dat deze uitleg het mogelijk maakt om aantasting van beschermde gebieden als gevolg van plannen of projecten op efficiënte wijze te voorkomen, en dat de uitleg aldus bijdraagt aan de verwezenlijking van het voornaamste doel van de richtlijn, namelijk het waarborgen van de biologische diversiteit door het in stand houden van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna. Als de passende beoordeling van het plan of het project is uitgevoerd, is vervolgens de vraag aan de orde of op basis van de uitkomsten daarvan voor het plan of project toestemming kan worden verleend.

Het Hof geeft aan dat het – strikt uit te leggen – voorzorgsbeginsel ook in het toestemmingsvereiste van artikel 6, derde lid, ligt besloten. De bevoegde nationale autoriteiten mogen volgens het Hof voor een plan of project met mogelijk significante gevolgen dan ook slechts

²⁸ Kenmerk: OMG-005861/DMS419087; brief 26 april 2023 pagina 2.

toestemming geven, indien zij zekerheid hebben verkregen dat het plan of project geen schadelijke gevolgen heeft voor de natuurlijke kenmerken van het gebied. Dit is het geval wanneer er wetenschappelijk gezien redelijkerwijs geen twijfel bestaat dat er geen schadelijke gevolgen zijn, aldus het Hof. Met een minder streng toestemmingscriterium zou volgens het Hof de verwezenlijking van de doelstelling van de bescherming van de gebieden, het doel van artikel 6, derde lid, niet even goed kunnen worden gegarandeerd.

Voor de gebruiksfase worden er volgens Waardenburg geen maatregelen nodig geacht. In het kader van NIEWOHL²⁹ wordt standaard gemonitord aan aanvaringsslachtoffers van windparken. Bij vleermuizen, en meer specifiek voor meervleermuis, is dit echter moeilijk. Dit heeft meerdere redenen. Ten eerste is de detectiekans van slachtoffers van meervleermuis vanwege zijn geringe grootte beperkt; indien überhaupt al dieren worden gevonden, is het de vraag of die nog op soortniveau zijn te determineren. Ten tweede is de verdwijnsnelheid hoog, dat wil zeggen dat slachtoffers die zijn doodgegaan snel worden opgegeten door aaseters. Dit kunnen zeer verschillende diersoorten zijn. Indien bovendien een van de turbines in het water van de Noorder IJplas komt te staan, is de detectiekans ter plaatse vrijwel gelijk aan 0 op een schaal van nul tot één. Dus nog aanmerkelijk lager dan een detectiekans van slachtoffers op land. Gezien het voorgaande is monitoring geen geschikt middel om aan het voorzorgsbeginsel te voldoen, nog los van het feit dat met monitoring géén reductie in de aantallen slachtoffers wordt bereikt.

Tussenconclusie maatregelen en voorzorgsbeginsel

Gelet de omstandigheid dat meerdere onderzoeken uitwijzen dat er meervleermuizen zijn waargenomen op nacelle-hoogte en het plangebied veelvuldig door deze soort wordt gebruikt, maakt dat slachtoffers op voorhand niet kunnen worden uitgesloten. Desondanks heeft Waardenburg aangegeven voor de gebruiksfase geen maatregelen te zullen treffen. Zijn conclusie dat er geen of een incidenteel slachtoffer zal vallen, kunnen wij niet volgen. Anders dan Waardenburg aangeeft zijn wij gezien het vorenstaande dan ook van mening dat niet wordt voldaan aan de voorwaarde dat er wetenschappelijk gezien redelijkerwijs geen twijfel mag bestaan over de effecten dan wel gevolgen voor de instandhoudingsdoelen en daarmee aangewezen beschermde soorten.

Staat van instandhouding Meervleermuis (Myotis dasycneme)

In het artikel Pond bat³⁰ staat dat de populatie van de meervleermuis de afgelopen 10 jaar met 39% in Nederland is afgenomen. Deze daling blijkt ook uit andere bronnen, zoals in diverse publicaties van de zoogdiervereniging³¹. Hierin staat onder meer dat de kerngebieden voor een duurzame populatie liggen in Friesland, Noord- en Zuid-Holland en de Kop van Overijssel.

De geschatte landelijke populatie van de meervleermuis is in Nederland relatief klein. In 1994 waren er circa 12.000 vrouwelijke individuen en 3.000 mannelijke individuen, waarbij landelijk sprake is van één netwerkpopulatie. Deze populatie was duurzaam, maar in 2020 is de populatie vrouwelijke dieren afgenomen naar ca. 7.000 individuen (Kuiters et al. 2021). Landelijk is de staat van instandhouding (hierna: SvI) voor de meervleermuis in 2019 beoordeeld als 'ongunstig/ontoereikend' en de trend van de SvI is beoordeeld als 'verslechterd' (van Norren et al. 2019). Onbekend is of dat voor het Natura 2000-gebied IVOT ook het geval is. Tot dusver heeft geen monitoring ten aanzien van deze soort in IVOT plaatsgevonden blijkens het vigerende beheerplan.

Daarentegen zijn er ook andere bronnen, zoals bijvoorbeeld in het rapport 'Soorten voor beleid in Noord-Holland', waarin staat dat sprake is van een landelijke toename (wintertelling), net zoals in een monitoringsrapportage van de zoogdiervereniging, waarin werd gesproken over een matige toename in Nederland in de periode 2011-2022³². Het is echter niet aannemelijk dat in Noord-

²⁹ Monitoringprotocol nieuwe windparken in Nederland (project NIEWOHL)

³⁰ A.J. Haarsma, Pond Bat *Myotis dasycneme* (Boie 1825) (2023), p.19.

³¹ Onder meer: Concrete gebiedsdoelstelling en aanbevolen maatregelen voor de meervleermuis in Natura 2000-gebied Veluwe, M.H.C. van Adrichem, A.-J. Haarsma en H.J.G.A. Limpens, van 15 maart 2022, rapport nr. 2022.02, p. 7 onder 'Landelijk en provinciaal'.

³² Monitoring meervleermuis Natura 2000-gebied Veluwe, 2017-2022 (zoogdiervereniging.nl) met gegevens voor heel Nederland waarin wordt aangegeven dat er tussen 2011 en 2022 een matige toename zou zijn.

Holland sprake is van een 'matige toename'. In de Natuurdoelanalyse voor Natura 2000-gebied IVOT staat namelijk vermeld dat een lokale negatieve trend niet kan worden uitgesloten, vanwege aanwijzingen voor afname van het aantal kraamkolonies in Laag Holland³³. De Ecologische Autoriteit heeft bovendien in haar advies³⁴ van 24 oktober 2023 ervoor gewaarschuwd dat de instandhoudingsdoelstellingen voor meervleermuis voor Natura 2000-gebied IVOT (mogelijk) niet worden gerealiseerd. De Ecologische Autoriteit adviseert daarom om de Natuurdoelanalyse (hierna: NDA) aan te vullen met overlevings- en herstelmaatregelen en het effect van die maatregelen voor onder meer de meervleermuis. Daarnaast adviseert de Ecologische Autoriteit ook, ter onderbouwing van de conclusies in de NDA, om hierin maatregelen op te nemen om verslechtering te voorkomen. Dit staat ook in de email van de Zoogdiervereniging van 13 september 2023, waarin verder wordt aangeraden om slachtoffers te voorkomen en dat stilstand zeker nodig is.

Uit hetgeen eerder is opgemerkt (samengevat weergegeven) zijn er een aantal constatering op grond waarvan wij tot de conclusie komen dat effecten op de instandhoudingsdoelen niet zijn uit te sluiten. Het onderzoek is niet volledig geweest, er zijn meervleermuizen op nacelle-hoogte aangetroffen, in het plangebied is sprake van een essentiële vliegroute, essentiële migratieroute en essentieel foerageergebied, waardoor aanvaringsrisico's niet zijn uit te sluiten. Evenmin is daarbij rekening gehouden met windmolenparken in de nabije omgeving.

Het vorenstaande in aanmerking genomen tezamen met de omstandigheid dat het niet heel erg goed gaat met deze soort en de landelijke populatie al relatief klein is, zullen de gevolgen van de dood van enkele meervleermuizen op een lokale populatie snel zichtbaar zijn, terwijl het instandhoudingsdoel voor de meervleermuis voor Natura 2000-gebied IVOT behoud is van de populatie, alsmede van de omvang en kwaliteit van het leefgebied. Ook de conclusie dat er geen tot een incidenteel slachtoffer zal vallen en dat reeds daarom wordt verwacht dat het voorgenumen windturbineproject niet van invloed zal zijn op de instandhoudingsdoelstelling voor de meervleermuis voor IVOT, volgen wij daarom gezien het vorenstaande niet.

Overige effecten

Effecten overige soorten

Aangezien de aanvraag reeds vanwege effecten op de voor onder meer het Natura 2000-gebied IVOT aangewezen meervleermuis moet worden geweigerd, komen wij aan de beoordeling van de effecten op andere soorten, zoals de bruine kiekendief, niet meer toe.

Stikstofdepositie

In de aanlegfase is sprake van stikstofdepositie, in de gebruiksfase niet. Aangezien de aanvraag vanwege effecten op de voor onder meer het Natura 2000-gebied IVOT aangewezen meervleermuis moet worden geweigerd, komen wij aan de beoordeling van de effecten als gevolg van stikstofdepositie in de aanlegfase niet meer toe.

B2. Conclusie

Op grond van hetgeen hiervoor is opgemerkt, in onderlinge samenhang bezien, kan worden geconcludeerd dat een vergunning op grond van artikel 2.7, tweede lid Wnb niet kan worden verleend aan Amsterdam Wind voor het realiseren en in gebruik hebben van 3 windturbines aan de noord- en oostzijde van de Noorder IJplas. Wij zijn dan ook voornemens de aangevraagde vergunning te **weigeren**, omdat niet met zekerheid kan worden uitgesloten dat door het project de natuurlijke kenmerken van onder meer Natura 2000-gebied 'Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske' zullen worden aangetast.

De aanvraag is niet op alle onderdelen inhoudelijk getoetst, omdat de wetenschappelijke onzekerheid omtrent het uitblijven van aanvaringslachtoffers van de meervleermuis, waarvoor een behoud van de populatie als instandhoudingsdoel geldt, reeds voldoende aanleiding geeft om de vergunning te weigeren.

³³ Natuurdoelanalyse IVOT, Van Dijk et al, 2021.

³⁴ Advies Ecologische Autoriteit over IVOT, 2023.

Meer informatie

Heeft u nog vragen? Neemt u dan contact op met de OD NHN via 088-102 1300 of email: postbus@odnhn.nl. Wij verzoeken u hierbij het zaaknummer OMG-008728/DMS423983 te vermelden.

Hoogachtend,

<P.M.>

Rechtsbescherming

<P.M.>

Bijlage: • Bijlage 1: Kaart plangebied
Kopie aan: • Bosch en Van Rijn
 • Provincie Noord-Holland
 • Gemeente Amsterdam

Figuur 1 Windpark Noorder IJ-plas.

Bijlage 1: kaart plangebied (voorkeursalternatief)